

Horgok és démonok

Szörnyek laknak a víz alatt, villámgyorsan lekapják a lábad. Amikor a Balaton közepén vagy, háton ússzál, mondta nagyapa, akinek sosem tudtam utánozni az úzását. A kezét egyáltalán nem használta. Igyekezve tartottam be a szabályokat. A sodró hullámok alatt tátott harcsa száját kerestem, hogy retteghessek. Ha sétálni mentünk a parton, a nádasnál a horgászokat lestem. Mikor valaki angolnát fogott, percekig bámultuk, nem tudtam az undortól máshová nézni. Rázott a hideg. Nagyapa nagy, szőrös karjába kapaszkodtam. Odaképzelve a konyhai klopfolót, ahogy majd agyonütik a dagadt, hízott vízi kígyót. Síkos pikkelyére szivárog a vér, megnyúlt csőfeje pedig kap egy hatalmas ütést. Élvezkedtünk. Ha igyekeztem, mosolygott rám, és én tetszeni akartam neki.

Nagyapa még sámlit is hozott néha. Éjszakánként kiültünk a csillagos ég alá a köveknél. Szerettem volna az undor idejét megállítani. Kimerevíteni a pillanatot, rámontírozni arra a különös mélyzöld víztükörré, amit csak ezen a tavon lehetett elképzelni. A hold ezüst hidat festett. Akkoriban a víz sokszor habzott a parti köveknél a kosztól, és az angolna szürke pikkelyére ragadt. Taszítóbb szürke halat sosem láttam életemben. Viszkettem a látványától, a hajamtól a talpamig mindenhol bizsergett, de ez a viszketés tele volt izgalommal. Közben hámlott a hátam a mackófelsőben, és másoknak is azt kívántam, hogy gyulladjanak meg a tűző napon és éjszaka vakarózzanak. A vakáció igazi örömkínzás volt, amihez nyaranta több angolna halála tartozott. Teljesen kicserélte a bőrömet a nyaralás. Titkokat kerestem. Többnyire arról fantáziáltam, hogy a túlparton kiönt a víz, majd az egész földgolyót elönti, az az én boldog birodalmam lesz. Csak úszva lehet közlekedni. Ha majd rendelkezem vele, egészen más halakat is betelepítek. Sokat álmodtam vízről. Kétéltűekről és aligátorról. A víz végtelen birodalom, a mindenség és a hatalom hullámzása. Olyan királyság, ami csak egy gyerek fejében létezhet. Óperencia, ahol szigetek vannak óriásokkal, sárkányokkal, és én a fülükön lógva utazhatok.

Mikor meghalt nagyapám, lecsúszott róla a nadrág. Csont volt, tűszúrás és katéter. A gesztenyefa alatt egy kempingszékbe kapaszkodott. A morfintól szinte lebegett, és röpködött a szemhéja. Tüdőorvosa tanácsára, miután bevette a gyógyszerét, órákra kiült a kertbe. Le-fel járt a szemöldöke. Nem láttam, hová néz, ezek már csak üvegszemek voltak. A semmi üres tekintete. Céltalan arc, és mégis szép, soványan gyengéd. Általában kifolyt a nyála a szája szélén, amit egy zsebkendővel kellett letörölni, a zsebkendőt mama a vállára tette. Onnan levettem, letöröltem a büfögését, és mentem vissza játszani az asztalhoz. Később pelenkát használtunk. Már nem tudott beszélni. Nyögdösött, Párizs. Batsányi János, börtön. Ilyeneket kiabált egészen váratlanul. A derekától lefelé semmi sem takarta. Elferdült az egész felsőteste, a vénái megduzzadt hólyagok voltak. Ha kimerevedett volna az idő, örömben bepisílek, ahogy nagyapám többször is tette a haldoklása utolsó perceiben.

Soha többé nem beszélhettem vele. Mint egy hal, úgy tátogott, mert hang már nemigen jött ki a torkán. Ez a birodalmunk végét jelentette. Nem tudott már megszólalni. Hörgött, ez az utolsó képem róla. Többé nem megyünk ki együtt a tópartra.

A gyász öröme következik. Csupa kacagás, mindig akad valaki, aki vihog egy temetésen. Nagypának sok ilyen ember jutott, mert orvos volt, és rengetegen eljöttek. Mégsem haltak meg, és boldogok voltak, hogy meggyógyította őket. Orde-náré hangok, zshivaj, bőgés és pityergés. Nagypa fekszik a koporsóban. Él, nem látom, hogy meghalt volna. Az üvegtekintete és a meszelt arca nekem épp azokat a nyarakat hozza vissza, amikor órákon át ült a tűző napon. Ájuldozott. Akár a szardínia a meleg óceánban, tudtam, hogy pont úgy mozgatja a nyakát, mintha kétoldalt kopolyúja volna. Hülyéskedett velem. Én meg gőgicséltem, akár egy pólyás, teljesen összekuporodtam. Most is itt áll mellettem. Ez volt az utolsó pillanatunk. Jött a tacsckója. Megrángatta a lábamat. Harapdálta a nadrágomat. Bűzös volt, mert egy dög-lött halba hempergett. Mama paprikás krumplit főzött a haldokló nagypámnak, megterített. Kitétte a fehér szalvétát, és megkocogtatta az üvegpoharat, hogy ülünk asztalhoz. Délben már halott volt. A kempingszék lassan dőlni kezdett, aztán kifordultak az alumínium lábai, sőt, emlékszem rá, ahogy halkán recsent egyet, kiszakadt az alja. Nagypa lehuppant a földre. Egy sovány, hosszú test feküdt a kerti járda mellett. Az orgonabokrok már bimbóztak, indult az élet a kertben, virágzott a gesztenyefa.

Hogy szokjam a bűzt és szokjam az égett szalonna és hagyma szagát, a vak tacsckót öibe vettem. Odatettem az arcomat a fejéhez. Igen sokára jöttek a mentők. Úgyhogy jutott elég idő a búcsúzásra. Hogy tényleg meghalt-e, azért ellenőriztük a tacsckóval. Jól megrángattuk a kabátját, a kutyám pedig megnyalogatta a jéghideg kezét. Nemsokára egy kockás pokrócra rakták. Három ember kellett hozzá, ezért mama áthívta a szomszédokat, akik arrébb tették és betakarták. Még az ebédhez is átültünk, igaz, közben kihűlt. Mama visszament a konyhába, és a piros lábasban megmelegítette. Ezután már végig ott ültem a kutyával az ölemben az asztalnál, amíg ki nem jöttek érte a fehér Barkasszal. Fogdostam a porc fülét, tekergettem. Izgága volt, nyüsztett, mert érezte, hogy valami nem stimmel, hisz papa órák óta levegővétel nélkül fekszik, és amikor megnyalta, meg sem rándult. A mentők aztán becsomagolták egy fekete zsákba, és elvitték a holttestet. Amúgy emlékszem, hogy nem ízlett az étel. Nyelni sem bírtam. Olyan gombóc telepedett a torkomba, hogy egy hétig nem nyeltem, csak szürcsölni tudtam. Amikor mama elfordult, a szék alá kapartam a kanalammal a krumplikat. Vártam, hogy a tacsckó felnyalja mind egy szálig. Szerencsére volt benne szalonna.

*

Állatokkal éltünk. Az udvaron laktak hátul a fáskamránál. Itatójuk volt, és moslékos tál. Elvágott nyakú csirkével, levágott fejű keszegekkel. Tojástartó, fekália, csontok és lerágott kukoricaszár. A macska is bejárt, meg néha éjszaka egy szőke róka. Lopta a kiscsibéket. Faléces, sötétbarna kerítés választotta el az ólat az udvartól, amin hétköznap átjártak a betegek, ha a rendelőbe mentek. Augusztusban poshadt dinnyehéj hevert szanaszét, amiket én szedtem össze. Szerettem hátra menni, megkergetni a tyúkokat a tacsckóval. Harapós, vak, bolhás kutyánkkal, aki idő előtt megvakult.

Valaki egyszer hálából hozott üvegangolnákat és bohóchalat akváriumban. Így halunk is lett a házban. Mama rám bízta az akvárium takarítását. A gangra tettük. Az akvárium iszonyú bűzt árasztott. Az undor olyan erős volt bennem, hogy nem szívesen nyúltam a vizükbe. Ha mama kérdezte, kipucoltam-e, azt hazudtam, megcsináltam. Közben rájöttem, ha nem etetem őket, maguktól elpusztulnak. Így én ettem meg a halak eledelét, meg adtam a tacsónak, aki nyalta a szája szélét. A halak hamar elpusztultak.

Nagyapa tanított meg rá, hogy kell egy állathoz nyúlni. A derítő meztelen csigáival, szentjánosbogárral és a szúnyogokkal kezdte. Szerettem ezt a játékot. A halakon kívül bárkihez hozzányúltam. Bevettem a számba a pókot, a galambokat kilőttük, és a verebeket élve megrugdostuk, mikor végigették a meggyfákat. Minden héten csirkét vágunk, és én segédkeztem. Mamával a levágott tyúk vérével belecsgattunk a lavórba. Tartottam a tálat. Ez idő alatt hatalmas zaj volt a kertben. Nyűszítettek az állatok. Nem szerették a kivégzéseket, hatalmas zajt csaptak, nem bírták a halál hangját és a halál szagát. A vért megpirítottuk és megettük.

Máskor a selyemfotelbe kucorodtunk. Párnát és takarót vettünk magunkhoz. Kutyás könyvet olvastunk a kuvaszok sunyi viselkedéséről, vagy valami rettenetes szamizdat verset a rekamién, amit csak nagyapa értett, én azonban egy kukkot sem. Krisztusról szólt, és a galambokról. A végén mindenkit megkínóztak és kivégeztek. Egy cafat lélek felröpült, ennyi maradt meg bennem. Bószén magyarázta, milyen lényeges ez a sor, meg az. Amikor elfáradt, lerakta az éjjeliszekrényre, és elaludt mondat közben. Alig vártam ezt a pillanatot. A kutyás könyv borítóját rátettem a verseskötetre, emlékszem, iszonyú félelmet éreztem, mintha újra magzat lettem volna, behúztam a lábamat és a karomat a mellkasomhoz. Láttam magam előtt a vers minden sorát és az akasztásokat, meg a keresztre feszítéseket. Aztán nagyapa rendszerint hirtelen felébredt. Jó volt? Vakkantott. Vagy nem is, inkább ezt mondta: tetszett neked? Igen, persze. Félttem, reszkettem, olvassuk el még egyszer! Hát így, örömmel feleltem, és kértem a következő részt. Megszoktam és megkedveltem a rettegést, mert nagyapa hozott össze velem. Ó adta át, ő tanított meg rá, hogy még a csontod is remeghet egy jó könyvtől. Ha kijönnek a kommunisták egy fekete autóval, abból tábor lesz, akasztás. Sokszor elmentünk a Múzeum körútra együtt, az antikváriumba. Igen, jól emlékszem, most már tudom, hogy a vers Kerepesen játszódott. A másik meg Csernobilban fog, de azt már felnőtt koromban olvastam. Nagyapa verse így nemsokára valósággá vált.

1986 áprilisában halt meg nagyapa. Pontosan tudom a hónapot, mert abban az időben kemény edzéseink voltak az uszodában. Felkészülési időszak, a nyári országos bajnokságig még volt négy hónap. Erőnléti és hosszútáv, ezek mentek, aztán futás. Gépek minden második edzésen, bordásfal. Tenyérellenállással úsztunk, nagy, zsebes nadrágban. Reggel háromnegyed hatkor csobbantunk, napi hat órát úsztunk. Nemsokára abba hagyom a versenyzést, de még van két év a szülői olimpiáig. Teljesen kimerült a szervezetem, lemaradtam a fejlődésben, az edzők még a vészharangot is megkongatták.

Ha nem tudtam elaludni az edzések után, rángatózott a kezem a paplan alatt, olyankor jöttek a démonok. A démont nem ismertem meg soha. Folyton változtatva az alakját, és olyan váratlanul jelent meg, hogy időm sem volt felismerni. A

démon egy rossz szellemnek tűnt, buszon, boltban, vécén, osztályteremben, egy beszélgetés alatt, bármikor becsöppent. Lehetetlennek tűnt lerázni. Aztán elfutott, pont olyan hirtelen és váratlanul, ahogy megjelent. Egyedül maradtam, ültem a vécén, és egyedül voltam. Üres, mert a démon elköltözött. Újra jött, csak néhány hét telt el. Gyöngyök voltak rajta, néha egy aranyos bálna vagy katica alakját öltötte magára. Azon kaptam magam, hogy szörnyek rágták a nyakamat, és egész éjjel izzadtam. Szerencsére papa azt is elmondta, hogy kell megküzdeni velük. Rengeg démonos novellát olvasott fel, és pontosan tálalták a módszert. Nem a *Jancsi és Juliskára* gondolok, bár azt is úgy adta elő, hogy remegtem a műanyag gombos selyempárnán. Kardom, varázsgömböm és pisztolyom volt álomban. Miután végre elaludtam egy-két órára, száraz torokkal ébredtem. Sikerült nyakon szúrnom valakit. A kommunisták beöltöztek démonnak. Nagyon vigyázz velük! Mikor papa meghalt, fogalmam sem volt, mit kezdek magammal.

Emberek, kéz és láb nélkül, ukrán gyerekek és román csecsemőszörnyek rácsos ágyban, akiknek grízes főzelék folyt a szájából, ebben éltünk. Most már az egész világ tudta, milyen barbár szörnyek vagyunk. Leadta a BBC Angliában, hogy élünk mi itt. A ZDF és az ORF is megmutatta a kelet-európai valóságot a vasfüggöny mögött.

Előző nyáron Técsőről meglátogattak minket a Szovjetunióból a rokonaink. Mama kiküldött a konyhából. Menjek játszani szépen. Nem akarta, hogy meghallgassam, miket mesélnek. Kaptam egy szovjet No, megállj csak! kvarcjátékot, egész nap nyomogattam a piszkés bokor tövében. Szúrta a hátamat, akárcsak a rózsza, de órákra elfeledkeztem a világról első digitális játékkal. Egyszer meg nagyanyám áthívta a szomszédból az ott lakó nagyváradi családot. Mindent befaltak. Húst, tej, kenyeret. Falurombolás lesz, azt mondták az erdélyiek, és erre már mindenki sikított meg vonyított a konyhában, ennyit hallottam, ez jutott át az ablakon. Miközben én a bokor tövében nyomogattam a gombokat.

Csúnya dolgokat meséltek ezek a rokonok. Büdös kurva dolgokat. Jobb lesz nekem még pár évig, ha nem hallgatom végig. Nagyanyám mindig megszédült a látogatásoktól. Pálkázott. Estére alig állt a lábán. Bezzeg nagyapám nem ivott. Ő józan maradt, mert bármikor beteghez hívhatták. Napi két doboz Symphonia volt a rendes adagja. Karácsonykor és húsvétkor egy Kőbányai világot és Unicumot ivott. Felboncolták, a tüdeje, a mája, a veséje, már mindene rákos volt. Mikor elvitte a mentő, teljesen lemerevedtem. 1986 áprilisában, hűvös, esős tavasz volt, még havazott is pár napot. Kitátottam a számat, szerettem enni a hópelyheket, amiket Holle anya szórt a földre.

*

A stégen olvasott egész nap. Néha fehér pelenkát tett a fejére, de legtöbbször azt is elfelejtette. Nyári forróságban a deszkák tüzesre melegedtek. Égetett a nap. Az olvasás volt számára az egyetlen kivezető út az akkori Magyarországról. Spanyol lovagregényeket és Mikszáthot falt, máskor hosszú Jókait, katalógusokat a középkorról. Lovakról és díszegyenruhákról. Hogy minél tovább tartson, az volt a lényeg. Persze Tolsztoj erre épp megfelelő volt. Az oroszok minden boltban kapha-

tók voltak, fillérekért bőrkötésben. Tolsztojon hamar túltette magát. Kemény Zsigmond, a *János vitéz* és Arany Jánosok, amiket én ma már le sem veszek a polcról. Mikor elkészült az ebédje, nagyapa beugrott a stégről a vízbe. Állát a mellkasához nyomta, a kezeit szorosan a combjai mellett tartotta, és hatalmasakat csapott a lábával. Akár egy német torpedós tengeralattjáró. Vagy a szovjet rakéták a világűrben. Így mutatta be nekem a hátúszást, így csináld, mert így kell.

Nagyapa váltig állította, hogy a legjobb úszóedzőknek sincs fogalma róla, hogy a Balatonban miként lehet csúcseredményt elérni. Háromszor próbáltunk átúszni Szabadiból Almádiba. Sokat ittunk előtte, meg jól bereggeliztünk. A szőlőcukrot ampullákból vettük be. Aztán jött a rajt. Papa ment elől, én voltam a második, néha hátranézett.

Akkora hullámokat vert a víz, hogy alig kaptam levegőt. Ha lemaradtam két karcsapással, üvöltött. Félúton visszafordultunk. Több liter vizet nyeltem. Nem én mondtam, hogy nem bírom tovább. Ő volt az, aki megfutamodott. Én nem tudtam, hogy bármit is fel lehet adni. Mi az edzésen az uszodában mást tanultunk. Addig hajtottunk, amíg bele nem haltunk. Hánytunk nemegyszer. A végsőkig kell menni, az élet nem számít, csak a győzelem. A testnek nem volt jelentősége és jelenléte sem. A test nem lehet akadály. A csont, az inak vagy az izom. Viszont nyerni a népköztársaságért kötelesség. Aki nem nyer, megverik, de ennek a megvert testnek sem volt jelentősége. A fájdalom az utcán hevert, csak simán rátapostunk. Sosem zavart, sosem sírtam tőle. Nem ettől sírtam.

Nagyapa egyszer még napszúrást is kapott. Egész éjjel frottír törölközővel borogattuk. Csurgott a víz a törölközőből a homlokára, a homlokáról az orrára, majd az ágya alatti szürke linóleumra. A törölköző még mindig megvan a balatoni nyaralónkban, anyám felmosórongya, vagy ha beázik a tető a zivatarban, azt tesszük oda, a moszkvai olimpia címerét nyomták rá. Nagyapa ágyhoz volt kötve, és azt nem szerette. Feküdt napközben a nappaliban a kihúzható fotelban. Tűzpiros volt. Irtóra fáj a feje, valaki dugdosta neki az Orion magnóba a VHS kazettákat. *A cápa* és *Das Boot* volt a két kedvenc filmje. Az utolsó közös nyaralásunk. Nyhe tél után forró nyár. Nem a napszúrás volt a hibás, szűrt a tüdeje és vért köhögött. Kiment a vécébe, és néztük tovább a filmet. Leültem az ágy szélére, és rettegem. Annyira nézte, hogy a vigasztalásra sem maradt idő, teljesen kizökkentette volna a cápa történetéből. Horrorfilm, akkor hallottam először ezt a szót, egy műfaj, amit sosem szerettem meg, és a félelem is elmúlt. Alámondásos, másolt kazetták voltak. Kizárólag nyugati filmek, amerikai mozi, mondta dicsekedve nagyapám.

A cápát abban az évben forgatták, amikor megszülettem, Martha's Vineyard szigetén az Atlanti-óceán partjainál. Tizenkét év után szereztük meg. Amikor a *Das Boot* forgalomba került nálunk, nagyapa már tudta, hogy beteg. Megígérte, hogy egyszer elmegyünk a tengerhez is. Kibérelünk egy hajót, és megnézzük a bálnák vonulását. Jó, mondtam. Miért ne. Amúgy nem érdekelt különösebben a tengeri emlősök világa, csak papa miatt, ha annyira akarja. Ő imádta az evolúciót. Krisztusban hitt, és Darwinban. Hozzátette, hogy a tenger nyugaton van, akárcsak Amerika. Oda nem lehet csak úgy elmenni. Ha viszont egyszer eljutunk, lehet, soha többé nem jövünk vissza. Rajongtam az ötletért, alig vártam, hogy induljunk, és fogalmam sem volt, hogy nagyapa akkorát hazudott, hogy a fal adta a másikat.

Gyűlöltem az úszóversenyeket és az iskolámat. Gyűlöltem a lakótelepet, ahol élünk, a kietlen betonvárost, az egyhangú napokat, a vágyakozást valami másra. A démonokat legfőképp. Szívesen kicseréltem volna másra az életemet, ha az Amerikában van, akkor arra. Nagyapa halála irtó csalódás lesz, hogy itt rohadok meg.

Egy héttel később volt egy műsor a tévében. Bécsi menekülttáborokat mutattak. A nyugati imperialista dögök ketrecbe teszik az embereket. Hónapokig nem mentek iskolába a disszidensek gyerekei, akiket a szüleik elrángattak Magyarországról. A Balatont sem látnánk többet, tette hozzá nagyapa halkán. Olyan halkán, hogy lehetőleg ne tudjak rá semmit mondani. Nem akarok elmenni, mondtam nagyapának, jó lesz itt nekünk. Kezünkbe vettük a gyékényt, és a kiserdő agyagos sétányán át indultunk a nádas irányába, ahogy egy forró augusztusi napon szokás.

Sosem láttam szépnak a tengert. Tizennégy éves lettem, amikor először Bulgáriába utaztunk, miután nagyapa meghalt. A balatoni nyaraló egész nyáron üresen állt. Benőtte a gaz a klinkertéglás járdát és a darazsak beköltöztek a szobák ajtófélfái mögötti üregekbe. A mama örökölt az eladott közös gödöllői telek után. Egy hétig konzervet ettünk, cserébe repülővel mentünk Várnába, és az egyetlen vigaszunk az volt, hogy rohanguztunk a homokos tengerparton. A víz töményen sós és szürke volt a csillogó Balaton után, csíptek a medúzák. Aztán évekig megint nem láttam tengert. Nem is bántam, mert a bulgáriai nyaralás a bőröm alá is beégett, nagyapa hiánya csontig hatolt.

Negyvenöt vagyok, mikor az óceán partján lakunk fél évig Kaliforniában. Alighogy megérkezünk, rögtön feliratkozunk egy nyílt óceáni bálnalesre, hogy megnézzük a mexikói öbölből Alaszkába vándorló hatalmas kék és szürke bálnák vonulását. Elefántfókák és vidrák is kísérik egy darabon a hajónkat. Többen hánynak az úton. Sirályok és kormoránok úsznak velünk együtt. Meglátjuk a bálnákat, sorban nyolcat, annyit számolok össze, az utolsó példányt az öbölnél vesszük észre. Alattunk feltehetően tigriscápák portyáznak. Az óceán sárga hínárjai között ezerféle faj él, amiket csak a nagy kaliforniai és hawaii akváriumokban lehet részletesen megfigyelni. Most már szeretem a tengert, a végtelen óceán lenyűgöző titkait. A csendes óceánt.

*

Két Laci bácsiról beszélt egyszerre nagyapám. Folyton összekevertem őket. Néha egészen váratlanul, mintegy a semmiből felemlegette a nevüket, és mára teljesen összefolyik, kiről mit mondott. Képes volt egy egész beszélgetést megszakítani a Laci bácsival, hogy ő így meg úgy, és ezért meg azért. Nem voltak éles határok az alakjaik között. Ha van két azonos név, a hozzá tartozó érzet is ugyanaz, különös, nagydarab, széles mellkasú, vékony lábú emberek voltak. Laci bácsi, a bátyja. Ritkán találkozottunk. Nem jött haza a második világháború után Berlinből, ahol írnok volt a követségben. Grazban telepedett le. Felszentelt katolikus pap lévén, aki felmentését kéri az egyháztól és kilép. Egy pap, ha nem tudta megtartani a cölibátusban az életét, mit keresett volna Magyarországon? Még számos oka lehetett, a háborús években betöltött szerepe, a szovjet megszállás és a nyugati élet iránti vágy. A hazaszereget nem játszott szerepet, pedig Laci bácsi ilyeneket tudott még mondani. Hogy

hazaszeretet. Amikor megáll egy fekete autó a kapud előtt, és bevisznek. Aki kijött onnan, összeverték. Nagyapám sok beteget kezelt, akik nem nátha miatt fordultak hozzá. Olyan szavakat használt előttünk, amiket igazából nem értettünk. Megverték vassal. Büdös kurva. Szemét gecik. Rohadt rendszer. Többek között a kérések és a kínzások miatt hagyta el a fővárost, és lett vidéki orvos. Kis szerencsével otthagyták őket, messzire futott. Hallgass fiam! Mondta sokszor. Kussolj! Fogd be a pofád! Nincs története a bátyjának. Töredezett kockáim vannak, és a vasfüggöny.

A másik Laci bácsi a közvágóhídon dolgozott. Zsidók voltak. A nagyszüleim balatoni szomszédjai, akikkel órákig sakkozott és ultizott nagyapám. Laci bácsi úgy vonult ki a közösségekből, hogy egész nyáron minden este horgászott. Sokszor télen, a fagyott tóban is léket vágott. Több karácsonyt a sínek mellett töltött Kilitiben. Ott volt a házuk, hátul a téliesített lakókocsiban aludt. Sötétkék sapkában és szürke, foltos pufajkában ült a köveknél. Egy zöld, katonai széken, amit az oroszokkal cserélt, kávéért, pálinkáért bármit lehetett szerezni. A garázsában gázálarcok voltak, és egy puska. Gránátok. Az ávéhás kabátot pedig fillérekért lehetett kapni az Őrs vezér terénél az aluljáróban. Meleg, szteppelt anyagból volt, a hideg, ködös és nyirkos siófoki éjszakákon nagyon jól jött a rendőruha. A kínzóeszköz a horgászati része. Amíg nem építettek házat, Laci bácsi és a felesége a katonai lakókocsiban nyaraltak. Maszekban eladták a húst, disznót, marhát, mire volt kereslet, sok sportolónak volt háza a környéken, meg újságíróknak, nagyapám pedig az orvosi hálapénzből bármennyit megvehetett. Húst enni, húst kell enni, hogy életben maradj, kolbászt, szalámit, szalonnát, hurkát, oldalast. Hét közben nem ettünk húst, csak szombaton és vasárnap, hétfőn néha a maradékot. Kolozsvári káposztát, azt főzött nagyanyám. Meg pörköltet kovászos uborkával. Mindig jó húst kaptunk, ha Laci bácsinak kapása volt, még halat is adott.

Mi gyerekek gilisztákat szedtünk eső után. Lépkedtünk az agyagos ösvényen a nyárfaerdőben, és húzkodtuk ki a bokrok alól. A tócsákban kúsztak. Laci bácsinak szedtük őket. Marékkal gyűjtöttük be a hatalmas, dagadt, gyűrűs csúszómászókat. Ezután befőttes üvegbe tettük, kifűrtük a pléh tetejét bicskával, hogy meg ne fulladjanak. Mikor alkonyodott, lekísértük Laci bácsit a partra. Az egyik zöld, szerszám-dobozában voltak a gilisztái és mindenféle színes kukacok, rózsaszín, sárga, barna. A halas csali és a kukoricás, paprikás kenyér. Laci bácsi kipakolás után beetetett. Hátralendítette a kezét, és olyan messzire dobta a horgot meg a csalit, amilyen messzire kellett. Attól függően, milyen halra ment rá. Három, tíz, tizenöt méter lehetett. Utána lihegett, gyorsan ivott egy pálinkát, majd leült a katonai székre. Órákig vártuk a kapást a nyirkos éjszakákon, elég éhesen. Mikor Laci bácsi elfordult a szákkal, amit folyton igazgatott a köveknél a hullámok miatt, megettük a maradék begyűrt kenyérgombócot. A sós paprikás kenyeret undorral kevert élvezettel rágtuk. Paprikás lisztből gyúrta, és döghal íze volt.

Amikor Laci bácsi angolnát fogott, körbeálltuk. Egy pillanatra megmerevedett. Hangosan szólt, hogy várjunk még, ehhez most kitartás kell. Alig bírtuk az izgalomtól visszatartani a röhögést. Pofátokat fogjátok be, aki nem marad csendben, elzavarom. Remegett. Kirántotta a botját, jól meghúzódott a damil. Betette a számba az angolnát. Az angolna persze nagyokat csapkodott. Laci bácsi hörgött. Köpött egyet, aztán újra. Morgott, hogy mennyi munka van ezzel a döggel. Láttuk, hogy

véres a nyála. Vörösbor és vér, meg genny. Rávilágított a zseblámpájával. Aztán szétkente a kövön a gumicsizmájával. Minden ment tovább. Az angolnát fejbe vágta, így nyugodtan maradt a szákban a járdán. A botokat újra bedobta, de akkor már tántorgott. Feltette a kapásjelző csipeszeket a damilra, és közben majdnem rádőlt a felszerelésére. Jól megszédülhetett. Hugyoznom kell. Kiabálta. A szákot az angolnával együtt fogta, és odavágta a parti kövekhez, és azt morogta, akinek van olyan tetoválás a karján, mint nekem, csak az pofázzon itt. Ilyenkor mindig megmerevedtünk. Ő elindult a bokrokhoz. Tudtunk Laci bácsi tetoválásáról, mert nagyapám mondta, hogy táborban volt.

Ha leitta magát, mutogatta, simogatta és köpdöste a karját. Ez most elmaradt. Hátrament, és ott állt tántorogva az erdő széli bokroknál, ahol a nádas is kezdődött. Három percig folyt a vizelete. Ami óráknak tűnt, olyan izgatottak voltunk. Alig vártuk a következő kapást. Kirázta, visszatette a nadrágjába a farkát, de elfelejtette felhúzni a sliccét. Soha nem fogtam többé kezét a Laci bácsival. Nem bírtam, mert nekem ezután vizeletszagú volt a tenyere. Az volt a kedvenc játéka, hogy jó nagyot koppint a fejünkre, és röhögve mondja, hogy Barack. Aztán le kellett vele pacsizni. A lányoknak is Barackot adott, ököllet. Nem bántam, hozzá voltam szokva, hogy a felnőttek így köszönnek. Mi gyerekek rajongtunk Laci bácsiért. Nem bántam, csak nekem ne fogja meg soha többé a kezemet...

Az angolnát a szákkal együtt leeresztette a vízbe, és egy kőhöz kötötte. Aki érdekes volt rá, néha megnézhetette, él-e még a hal. Minden negyedóránál kiemelte, és mi sikítottunk. Laci bácsi rá se hederített. Ha eleget ivott, már mindegy volt neki. Az évek alatt egyre gorombább lett. A következő nyarak egyikén megszületett az unokája. Agyvérzéssel született, és Laci bácsi úgy hívta, a dilis gyerekünk. Néha bömbölést és órákig tartó vinnyogást hallottam a kertjükből, sosem nézhetünk be a babakocsiba. Fehér pelenkával letakarva sétáltatták Kilitiben az utcákon, lehetőleg éjszaka, hogy ne találkozzanak ismerősökkel. Mintha koporsója lett volna, nem is élete a babának. Laci bácsi horgászatai elmaradoztak, különben nem sokkal a rendszerváltás után letarolták a nádas. Rákövetkező télen aztán a kiserdőt. Végül lebetonozták a partot. Eltűntek a néma, csillagos éjszakák, és az angolna sem úszott már a déli partok felé.

A másik Laci bácsi a vasfüggöny mögött élt, háromévente meglátogathattuk. A Volkswagennél dolgozott, teológusból értékesítési tanácsadó lett. És azt mondta mindig, azért az új autónak jobb illata van, mint a pléhkrisztusoknak.

Hívó emberek, a mama különösen, tőle kaptam az első *Bibliámat*. Hogy Laci bácsi katolikus pap volt, csak sokkal később tudtam meg. Amikor nagyapa meghalt, akkor mesélte el a vonaton a történetet a mama. Nagyapa halálának köszönhetően léptem át a vasfüggőnyt is. Mikor áprilisban elhunyt, hónapokra vagy talán egy évre rá. Megérkezett a meghívó levél Grazból, amit Laci bácsi írt, erre kaptuk meg a kiutazási engedélyt. Laci bácsiék egy piros VW Bogárral jöttek értünk, Kőszegen találkoztunk, és Rábafüzesnél mentünk át a határon. Komoly ellenőrzés után léphettük csak át a sorompót. Virágos házak, zöld fű, mentőautók, tűzoltók, munkagépek, nekem ez volt Ausztria. A mama végig feketében járkált Laci bácsiék házában, és fájlalta a gyomrát. Semmit nem evett, és sokat hányt. Esténként szipogott, álmában pedig vonyított.

Graz kánaán, írtam a képeslapra Angelikának, akkori legjobb barátnőmnek, aki az úszótársam volt. A legmenőbb márkák a főutcán, úszódressz, szemüveg, gumisapkák. Azelőtt csak fanyalgó eladókkal találkoztam. Itt vihognak, és bármit kérsz, hozzák a raktárból, semmiből nincs hiány. Korábban csak Csehszlovákiában jártam, ahol egyszer a lábamra csukták az ajtót egy cipőüzletben. Azonnal rohantunk kötszerért és jódért a patikába, ahol egy órát kellett sorban állni. Száz schillingért három gombóc fagyaltot adtak. Összesen háromszáz schilling volt a szüleimtől a zsebpénzem. A sportboltban azon ámuldoztam, hogy Speedo és az Aréna úszódresszek százával lógnak, a maradék pénzemen végül vettem egy úszósapkát. Már nem is emlékszem, vagy talán egy nagy tábla svájci csokoládét, tökmindegy.

Mindkét kamaszkori utazásomat nagyapa halálának köszönhetem. Miközben ő csak a Balatonra szeretett menni, semmi nem érdekelt, csak a stég deszkái és a leterített gyékény nyári illata. A Wartburgja kormányába kapaszkodva görcsösen üvöltözött Gödöllőtől Aligáig. Mikor felforr a hűtővíz az érdi emelkedőn, órákig ültünk az út menti fűben a júniusi pipacsmezőn.

*

Volt az a remegés és nemalvás. Tudod, hogy másnap kelni kell, és teljesíteni, már éjfél van. Ha nincs szintidő, akkor jön a bot vagy a papucs, Laci bácsi papucs. Nem, nem Laci bácsié volt. Ő az úszástervet írta, a végrehajtó Fenyő bácsi volt. A samesz, a verőember, stopperrel, aki a beledet is kihajtotta. Ha jól úsztál, pusztogatott az öltözőben, és beígért egy nyugati utazást a bajnokságra. Meg egy új úszódresszt. Mikor a nyaralás megkezdődik, akkor sem bír leállni a szív. Ver. Kalapál. Nemalvás, az éber dobogás és a remegő könnyörület. Nincs tovább. Fekete, fekete, fekete, a démon. Aztán fehér, akár egy kórházi lepedő. Angyal.

Nyár van, virágzik a pipacs. Utazik a család a Balatonra, és oda is becipeled a nemalvás démonát. Kattog és zörög korán reggel. Felkelsz, és a plafont bámulod, mert este is ott zörgette a koponyád. Belülről szurkálta a szemgolyód egy tüvel. Kocogtatta, egyre erősebben. Ő az, a démon, megint itt van a lencse mögött. A nemalvás első napja nagyapa halála. Éveken át, amíg végül az érettségi évében átúszod a Balatont Révfülöp és Boglár között. Évek óta nem versenyeztél. Beérsz, a tüdőd tele van vízzel, mert sok vizet nyelsz. Forró nyár van, a beton gőzölög. A Balaton közepén volt sodrás és hullámok. Az első tízben végzel, bemondják a nevedet, kapsz egy matricát meg pólót. Egy óra huszonöt perc, néhány nap felkészüléssel. A test nem felejt. Hullafáradtan fekszel vissza az ágyba. Éjjel tücsökzenére ébredsz. Kifolyt a nyálad a párnára, és angolnaszaga van. Hajnalig visszaalszol. Átaludtad az éjszakát.

Gyerek vagyok, tizenkét éves. Sötétben botorkálok ki a konyhába. Vízet foltyatok a műanyag felmatricázott bögrémbe. Amikor vánszorgok vissza az ágyamba, hirtelen mégis megfordulok: nagyapám elemlámpával a kezében olvas a teraszon. Miért nem kapcsolod fel, kérdezem tőle. Rohadt dög szűnyogok, mondja. Az asztalon röntgenképek fekszenek. Fekete, fehér. Szürke foltokkal. Nagyapa nem tud aludni. Hirtelen arrébb tolja a képeket. Mikor látja, hogy visszaindulok mezítláb a szobámba, újra magához húzza. A lábam sercegése és a talpam cuppanása, nincs több kérdésem hozzá, úgy hagyom. Úgy csinállok, mintha nem tud-

nám. Nagypának démona van. A tüdején foltokat találtak. Sötétben és titokban. Gennyes, ronda ügy. Nem értek egy szót sem, a rák nekem egy patakban él. Vagy mélyen a tengerben, a fenéken. Sziklán, tengeri csillagokon, a medúzák között. Ez az evolúciós környezete. Rák?! Üvölt mama, senki sem éli túl. Üvölt, és én hallom. Kiabál a nagypával a saját rendelőjében.

És a mama tovább üvöltött a nyaralóban. Keselyűk, sakálok tudják ezt, néha macskák éjszaka. A bálnák énekelnek, a kormorán kelepel, a bőregér pittyeg. Szép időnk lesz, mondta nagypám. Felhúzta az ingét, belekortyolt egyet a cukros tejeskávéjába. Belemártott egy darab kalácsot. Bekapta és lenyelte. Kutya baja. Lá-tod? Nincs itt semmi érdekes.

Aztán elindul egy könyvvel a kezében a stéghez. Ahol ilyen nyár van, nem halhat meg senki. Körözött a sirály, indul a nap, a varjak a fákra telepedtek. Sok mókus lakott az erdőben. Napfelkeltében stégre menni, nincs annál könnyebb létezés. A forrósodó deszkák. Laci bácsi, épp összepakolta az éjszakai felszerelését. Még elszívtak együtt egy cigarettát. Megígérte neki nagypám, hogy este beadja a feleségének az injekciót.

Visszafekszem, de a lábamra zoknit húzok, mert hajnalban hűvös szokott lenni. A foltok rákok? Koszos, mocskos kis geci rákok. Félálomban vagyok, neszeket hallok, mama rántottát süt. Kimegyek újra a teraszra, hogy szóljak nagypához. Hátha visszajött, vagy el sem ment. Otthagyta a konyhaasztalon a képeket. Elfelejtette bevinni a szobába. Ez már a rák? Megfogom a sárga, kórházi borítékot. Nehogy bárki megnézegetse, inkább berakom gyorsan a gyógyszeres fiókba.

Kimegyek a teraszra és megiszom a kakaómat. Akkor veszem észre, hogy valamelyik unokatestvérem hazahozta Laci bácsi horgát a partról. A széle véres, egy nagyobb ponty szája és a pikkelyei lógnak rajta. A horog mellett belsőségek, és egy hólyag is van a lavórban. De ez egy másik hal maradványa lehetett. Az, amit a mama vasárnap délben süttött a felnőtteknek. Mi gyerekek rántott csirkét kaptunk krumplipürével és uborkasalátával. Fogtam Laci bácsi horgát, letakarítottam és eltettem későbbre. Jó lesz kínzóeszköznek. Motyogtam, mert ha izgatott voltam, magamban beszéltem. Az unokatestvéreimnek tetszeni fog.

Kimegyünk délelőtt a kiserdőbe a testvéreimmel. Fogunk békát és gyíkot. Nagyítóval megégetjük őket. Aztán felvágjuk a hasukat. Élve, akkor jó. Ha mindent kipakoltunk belőlük, leütjük kővel a fejüket. A nagy varangyos békát kipeckeljük. Tűkkel rögzítjük a bőrt. Utána kitekerjük a lábait, és felvágjuk a maradék gyomrát. Kicsorgatjuk mindenét, a belső szerveit külön, szépen egymás mellé rakjuk ki a tűző napon egy körre. Néhány órát várunk, hogy kiszáradjon. Aztán leöntjük benzinnel, és meggyújtjuk. Erős ammóniaszaga van. Mindenki szippant, inhalál. A dögök égnak. Jönnek a legyek. A végén fogok előállni a horog kampóval, lesz nagy meglepetés, tátják majd a szájukat. Arra akasztjuk fel a maradék belüket, és a bélsarat körbekenjük.

De azon a vasárnap délutánon ennél is tovább mentünk. Laci bácsi kertjéből Petivel, az egyik szomszéd fiúval kicsaltuk a macskát, és felakasztottuk az erdőben.

Nagypa hazajött ebédre, s mikor ledőlt a délutáni alváshoz, hallottam, ahogy szentséggel. Ki a fészkes fene nyúlt hozzá az orvosi papírjaihoz. Ha megtudja, ki volt az, agyonüti.

Síri csendben ebédeltünk, vacsorára bundás kenyeret süttött mama, lila hagymával ettük. Befaltuk mindet, olyan éhesek lettünk a sok kínzástól.